

KONCERNI

2., spremenjena in dopolnjena izdaja

Peter Podgorelec, Lidija Hauptman,
Tatjana Svažič, Majda Kokotec Novak,
Martina Repas, Marjan Odar, Saša Prelič

Urednika:

Peter Podgorelec

Lidija Hauptman

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA

Ljubljana 2021

Predgovor

Potreba po ohranjanju in povečevanju konkurenčnosti na globalnem trgu podjetja vse bolj sili k medsebojnemu povezovanju in sklepanju strateških partnerstev, tako z domačimi kot tujimi podjetji. Med različnimi oblikami povezovanja je najbolj razširjeno oblikovanje koncernov, torej povezovanje podjetij na korporacijskopravni podlagi. Koncernska strukturiranost je ena tipičnih značilnosti sodobnega gospodarstva. S širjenjem pojavnosti koncernov v praksi pa se krepi tudi pomen pravil, ki urejajo njihovo nastajanje in delovanje. Ta pravila segajo na različna pravna področja, od korporacijskega (na katerem se je razvila celo posebna disciplina – koncernsko pravo) do konkurenčnega, bilančnega in davčnega. Omeniti je treba tudi pravo trga vrednostnih papirjev in prevzemno pravo. Cilji ureditev na posameznih področjih so zelo različni. Med njimi so na primer okrepitev varstva manjšinskih investitorjev in upnikov pred izčrpanjavi odvisnih družb, varstvo konkurence ter v tem okviru preprečevanje in odpravljanje negativnih učinkov koncentracij na delovanje trga, povečanje transparentnosti razmerij med podjetji, ki delujejo v skupini, izboljšanje informiranosti z zagotavljanjem računovodskih informacij o realni uspešnosti skupine podjetij kot celote, zaščita javnofinančnih interesov itd.

Namen knjige je pregledna, sistematična in poglobljena obravnava pojava koncernov na veliki večini naštetih področij. Knjiga ponuja odgovore na številna vprašanja, s katerimi se srečujejo poslovna, sodna in upravna praksa, hkrati pa je tudi koristen pripomoček pri študiju prava in ekonomije. Sestavljata jo dva dela, v katera je združenih skupno deset poglavij. V prvem, korporacijsko- in konkurenčnopravnem delu sta obravnavani tematiki koncernskega prava in prava varstva konkurence, s poudarkom na specifičnostih, ki veljajo za koncerne, dodano pa je poglavje o materialnih statusnih preoblikovanjih, prav tako s tematiko, ki se nanaša na koncerne. Podjetniška prestrukturiranja v obliki fuzij so pogosta prav v okviru koncernov, zato je poznavanje posebnosti, ki veljajo za koncernske združitve, še posebno pomembno. Vsebinsko izhodišče so spoznanja sodobne pravne teorije, v koncernsko- in konkurenčnopravnem delu pa

so upoštevana številna stališča sodne in upravne prakse, predvsem evropske in nemške. V drugi izdaji so na novo dodana tri poglavja (šesto, sedmo in osmo), ki obravnavajo izbrane davčnopravne vidike povezanih oseb in nekatere dodatne korporacijskopravne vidike, za katere se je pokazalo, da so za prakso posebej aktualni. Vsa poglavja iz prejšnje izdaje pa so bila dopolnjena, še posebno z upoštevanjem najnovejšega razvoja na področju zakonodaje in sodne prakse.

V drugem, računovodskem in revizijskem delu avtorji poglobljeno proučujejo problematiko konsolidiranih računovodskih izkazov. Na podlagi analiz mednarodnih teorij konsolidacijskega računovodenja uvrstijo tovrstno problematiko v slovenski zakonodajni prostor in podrobneje pojasnijo prenos zahtevnejših matematično-statističnih metod na področje metod in tehnik konsolidiranja. V poglavju o revidiranju konsolidiranega letnega poročila razkrivajo osnovne značilnosti revidiranja, hierarhijo pravil, zlasti mednarodnih pravil revidiranja ter posebnosti revidiranja konsolidiranih računovodskih izkazov.

Znanstveno monografijo sta recenzirala ugledna profesorja s področja pravnih in ekonomskih ved dr. Rado Bohinc in dr. Katarina Zajc, za kar se jima v imenu avtorjev zahvaljujeva.

Urednika

Vsebina

1. del

Koncernsko pravo, davčni in drugi pravni vidiki koncernov

1. Uvod v koncernsko pravo 23
Peter Podgorelec
2. Posamezne vrste koncernov in temeljni pojmi koncernskega prava . 55
Peter Podgorelec
3. Instrumenti varstva manjšinskih delničarjev/družbenikov in
upnikov v koncernskem pravo 75
Peter Podgorelec
4. Koncernske združitve in delitve 153
Saša Prelič
5. Koncerni in varstvo konkurence 175
Martina Repas
6. Izbrani davčnopравни vidiki poslovanja povezanih oseb 253
Tatjana Svažič
7. Koncerni, lastne delnice in prepoved finančne asistencije 345
Peter Podgorelec
8. Odgovornost članov organov obvladujoče družbe za zakonitost
poslovanja odvisnih družb 367
Peter Podgorelec

2. del

Konsolidiranje, revidiranje

9. Osnovne značilnosti konsolidiranih računovodskih izkazov	383
<i>Majda Kokotec Novak, Lidija Hauptman</i>	
10. Konsolidirano letno poročilo in značilnosti konsolidiranja	403
<i>Lidija Hauptman</i>	
11. Konsolidiranje v večstopenjskih koncernih	421
<i>Lidija Hauptman</i>	
12. Revidiranje konsolidiranega letnega poročila	439
<i>Marjan Odar</i>	

Kazalo

1. del

Koncernsko pravo, davčni in drugi pravni vidiki koncernov	21
1. Uvod v koncernsko pravo	23
1.1. Predmet koncernskega prava	23
1.2. Koncernsko povezovanje.	23
1.2.1. Oblike koncernov	24
1.2.2. Organiziranost koncernov.	25
1.2.3. Motivi povezovanja	26
1.2.4. Nastanek koncernov.	27
1.2.5. Druge oblike koncentracije.	27
1.3. Nevarnosti povezovanja	28
1.4. Koncernski konflikt	29
1.5. Varovalna in organizacijska komponenta	30
1.6. Nevarnosti na ravni obvladujoče družbe.	31
1.7. Koncernska klavzula v ustanovitvenih aktih	33
1.8. Obramba pred odvisnostjo družbe.	34
1.8.1. Družba z omejeno odgovornostjo.	35
1.8.2. Delniška družba	37
1.8.3. Zakon o prevzemih	40
1.9. Nacionalne kodifikacije koncernskega prava	43
1.10. Evropsko pravo.	43
1.10.1. Direktiva 2017/828.	46
1.11. Polje uporabe koncernskega prava	48
1.11.1. VEBA/Gelsenberg.	49

1.11.2. Volkswagen/Niedersachsen	50
1.11.3. Analogna uporaba	51
Literatura in viri	52
2. Posamezne vrste koncernov in temeljni pojmi koncernskega prava .	55
2.1. Dejanski koncern	55
2.1.1. Večinski delež	56
2.1.2. Prištevanje oziroma pripisovanje	57
2.1.3. Odvisnost družbe	58
2.1.4. Enotno vodenje	63
2.1.5. Vzajemna kapitalska udeležba	64
2.1.6. Dolžnosti obveščanja	66
2.1.7. Holding	68
2.2. Pogodbeni koncern	69
2.3. Vključene družbe	71
Literatura in viri	72
3. Instrumenti varstva manjšinskih delničarjev/družbenikov in upnikov v koncernskem pravu	75
3.1. Dejanski koncern	75
3.1.1. Obseg dopustnega vpliva	76
3.1.2. Večstopenski koncerni	78
3.1.3. Načini vplivanja	79
3.1.4. Prikrajšanje	82
3.1.4.1. Posebej o posojilih in zavarovanjih <i>up-stream</i>	87
3.1.5. Izravnava prikrajšanja	93
3.1.6. Poročilo o odvisnosti	95
3.1.6.1. Revizorjev pregled poročila	97
3.1.6.2. Pregled nadzornega sveta	99
3.1.7. Posebna revizija	99
3.1.8. Odškodninska odgovornost	101
3.1.9. Uveljavljanje zahtevkov	105
3.1.9.1. Zahtevki uveljavlja družba	106

3.1.9.2.	Zahtevke uveljavlja družbenik /delničar	108
3.1.9.3.	Zahtevki upnikov.	109
3.1.9.4.	Odreki zahtevku in zastaranje	110
3.1.10.	Kvalificirani dejanski koncern.	112
3.1.11.	Razmerje med koncernskopravnimi in splošnimi pravili	115
3.2.	Pogodbeni koncern	117
3.2.1.	Navodila	118
3.2.2.	Odškodninska odgovornost	120
3.2.3.	Uveljavljanje zahtevkov	123
3.2.4.	Sklenitev pogodbe	124
3.2.5.	Informacijske dolžnosti in revizija	124
3.2.6.	Sprememba pogodbe	127
3.2.7.	Prenehanje pogodbe.	127
3.2.8.	Poravnava izgube	128
3.2.9.	Zagotovitev zavarovanja	131
3.2.10.	Zakonske rezerve	132
3.2.11.	Nadomestilo in odpravnina	132
3.2.11.1.	Zunanji delničarji/družbeniki	133
3.2.11.2.	Nadomestilo	135
3.2.11.3.	Odpravnina	137
3.2.11.4.	Sodni preizkus primernosti	139
3.3.	Vključitev.	140
3.3.1.	Postopek.	142
3.3.2.	Vpis v sodni register	145
3.3.3.	Pravne posledice.	146
3.3.4.	Varstvo upnikov	147
3.3.5.	Izključitev zunanjih delničarjev/družbenikov in pravica do odpravnine.	148
3.3.6.	Prenehanje vključitve.	149
	Literatura in viri	150

4. Koncernske združitve in delitve	153
4.1. Uvod	153
4.2. Koncentracijske in koncernske združitve	154
4.2.1. Koncentracijske združitve.....	154
4.2.2. Koncernske združitve	155
4.3. Pripojitev družbe hčere k družbi materi (<i>merger up-stream</i>) ...	157
4.3.1. Splošno	157
4.3.2. Prepoved zagotovitve deležev, ker je prevzemna družba imetnik deležev prevzete družbe.....	160
4.4. Pripajanje sestrskih družb (<i>merger side-stream</i>)	162
4.5. Pripojitev družbe matere k družbi hčeri (<i>merger down-stream</i>)..	163
4.6. Proceduralne poenostavitve – poenostavljena pripojitev (združitve)	165
4.7. Posebnosti koncernskega združevanja družb z omejeno odgovornostjo	170
4.7.1. Smiselna uporaba določb, veljavnih za delniške družbe.....	170
4.7.2. Družba z omejeno odgovornostjo kot prevzemna družba.....	172
Literatura in viri	174
5. Koncerni in varstvo konkurence	175
5.1. Konkurenčno pravo – ureditev v Sloveniji in Evropski uniji ...	175
5.1.1. Vrste konkurenčno omejevalnih ravnanj	175
5.1.2. Konkurenčno pravo EU	178
5.1.3. Temeljne značilnosti konkurenčnega prava	179
5.2. Naslovljenci pravil konkurenčnega prava	181
5.3. Doktrina gospodarske enote	183
5.3.1. Pojem	183
5.3.2. Posledice.....	185
5.4. Upoštevni trg	186
5.4.1. Uvod	186
5.4.2. Upoštevni proizvodni oziroma storitveni trg.....	187

5.4.3.	Upoštevni geografski trg	189
5.5.	Koncerni in omejevanje konkurence s sporazumi	190
5.5.1.	Prepoved omejevanja konkurence s sporazumi – pogoji in analiza	190
5.5.1.1.	Uvod	190
5.5.1.2.	Obstoj določenih oblik sodelovanja med podjetji	191
5.5.1.3.	Cilj ali učinek sporazuma je omejevanje konkurence	195
5.5.2.	Izjeme od prepovedi omejevanja konkurence s sporazumi	197
5.5.2.1.	Splošno	197
5.5.2.2.	De minimis	198
5.5.2.3.	Izjeme po tretjem odstavku 6. člena ZPOmK-1 oziroma členu 101(3) PDEU	200
5.5.2.4.	Skupinske izjeme	202
5.5.3.	Sporazumi zunaj dosega 6. člena ZPOmK-1 oziroma člena 101 PDEU	207
5.6.	Koncerni in zloraba prevladujočega položaja	207
5.6.1.	Splošno	207
5.6.2.	Prevladujoč položaj	209
5.6.3.	Zloraba prevladujočega položaja	212
5.6.3.1.	Splošno	212
5.6.3.2.	Nekateri primeri zlorab	213
5.7.	Koncerni in koncentracije	224
5.7.1.	Splošno	224
5.7.2.	Pojem koncentracije	226
5.7.2.1.	Splošno	226
5.7.2.2.	Združitve	227
5.7.2.3.	Pridobitev kontrole	227
5.7.2.4.	Koncernski privilegij	230
5.7.2.5.	Ustanovitev skupnega podjetja	230
5.7.3.	Priglasitveni kriteriji	231
5.7.3.1.	Koncentracije z dimenzijami EU	231

5.7.3.2.	Priglasitveni kriteriji v ZPOmK-1	232
5.7.4.	Postopkovna pravila	235
5.7.5.	Vsebinska presoja koncentracij	237
5.7.5.1.	Ocena koncentracije in protikonkurenčni učinki	237
5.7.5.2.	Izravnalni dejavniki	239
5.7.5.3.	Pomožne omejitve oziroma stranski sporazumi	240
5.8.	Sankcije in posebnosti v zvezi s tem pri koncernih	241
5.8.1.	Splošno	241
5.8.2.	Globe	241
5.8.2.1.	Uvodno	241
5.8.2.2.	Sankcije zaradi nesodelovanja ali oviranja preiskave. . .	242
5.8.2.3.	Sankcije zaradi kršitve določb o prepovedi omejevalnih ravnanj in določb v zvezi z nadzorom koncentracij	242
5.8.2.4.	Posebnosti glede koncernov	245
5.8.2.5.	Prestrukturiranje in prodaja	246
5.8.2.6.	Program prizanesljivosti	246
5.8.3.	Odškodnina	248
5.8.4.	Kaznivo dejanje	249
	Literatura in viri	250
6.	Izbrani davčnopравни vidiki poslovanja povezanih oseb	253
6.1.	Uvod	253
6.2.	Obdavčitev pravnih oseb	254
6.2.1.	Čezmejno poslovanje in dvojno obdavčenje	258
6.2.2.	Povezane osebe	260
6.2.2.1.	Poslovanje povezanih oseb in KIDO	260
6.3.	Transferne cene	261
6.3.1.	Opredelitev povezanih oseb za namene transfernih cen	264
6.3.2.	Metode določanja primerljivih tržnih cen	266
6.3.2.1.	Tradicionalne transakcijske metode za določanje primerljive tržne cene	267

6.3.2.1.1. Metoda primerljivih prostih cen.....	267
6.3.2.1.2. Metoda preprodajnih cen.....	268
6.3.2.1.3. Metoda dodatka na stroške.....	269
6.3.2.2. Metodi transakcijskega dobička za določanje primerljive tržne cene.....	270
6.3.2.2.1. Metoda stopnje čistega dobička.....	270
6.3.2.2.2. Metoda porazdelitve dobička.....	271
6.3.3. Analiza primerljivosti.....	271
6.3.3.1. Okoliščine, pomembne za ugotavljanje primerljive tržne cene.....	272
6.3.3.1.1. Značilnosti prenesenih sredstev ali izvedenih storitev	273
6.3.3.1.2. Funkcijska analiza.....	273
6.3.3.1.3. Analiza prevzetih tveganj.....	275
6.3.3.1.4. Pogodbeni pogoji.....	278
6.3.3.1.5. Gospodarske okoliščine in poslovne strategije.....	280
6.3.4. Transferne cene med rezidenti.....	281
6.3.5. Dokumentacija o transfernih cenah.....	282
6.4. Obdavčitev drugih plačil med povezanimi osebami.....	285
6.4.1. Dividende in dohodki, podobni dividendam.....	285
6.4.1.1. Dividenda kot dohodek – izvzem iz davčne osnove	285
6.4.1.2. Izplačilo dividend – davčni odtegljaj.....	287
6.4.1.2.1. Izplačila dobička povezanim osebam v državah članicah EU.....	289
6.4.1.2.2. Dividende po KIDO.....	291
6.4.1.3. Dohodki, podobni dividendam.....	293
6.4.1.3.1. Prikrito izplačilo dobička.....	294
6.4.1.3.2. Navidezni pravni posli.....	295
6.4.2. Davčna obravnava obresti in dohodkov iz premoženjskih pravic (licenčnine in avtorski honorarji), izplačanih povezanim osebam.....	297
6.4.2.1. Obresti.....	298
6.4.2.1.1. Tanka kapitalizacija.....	299

6.4.2.1.2. Obresti po KIDO	301
6.4.2.2. Licenčnine	302
6.4.2.2.1. Licenčnine in avtorski honorarji po KIDO.....	303
6.4.2.3. Izplačilo obresti in licenčnin po Direktivi o obrestih in licenčinah	304
6.4.3. Davčna obravnava prestrukturiranj	306
6.4.3.1. Združitve in delitve.....	309
6.4.3.1.1. Davčna upravičenja in obveznosti pri združitvah in delitvah.....	309
6.4.3.1.2. Pogoji za uveljavljanje davčnih ugodnosti pri združitvah in delitvah.....	311
6.4.3.1.3. Postopek za uveljavitev ugodnosti – priglasitev.....	311
6.4.3.1.4. Posebnost pri izčlenitvi.....	313
6.5. Preprečevanje zlorab in škodljivih davčnih praks mednarodnih koncernov.....	314
6.5.1. Splošno o preprečevanju zlorab na področju mednarodnega poslovanja koncernov.....	314
6.5.2. Ukrepi za preprečevanje erozije davčne osnove in prenosov dobička	318
6.5.2.1. Ukrepi OECD	318
6.5.2.2. Ukrepi EU.....	320
6.5.3. Splošno pravilo o preprečevanju zlorab.....	323
6.5.4. Nadzorovane tuje družbe	325
6.5.5. Izstopna obdavčitev	327
6.5.6. Omejitev obresti	329
6.5.7. Hibridna neskladja.....	331
6.5.8. Preprečevanje izogibanja vzpostavitve poslovne enote zavezanca	333
6.5.8.1. Fragmentacija dejavnosti.....	335
6.5.8.2. Drobljenje pogodb	336
6.5.9. Transferne cene po ukrepih BEPS.....	336

6.6. Transparentnost poslovanja mednarodnih koncernov in izmenjava podatkov med davčnimi organi v EU	338
Literatura in viri	340
7. Koncerni, lastne delnice in prepoved finančne asistencе.....	345
7.1. Uvod.....	345
7.2. Odkup delnic obvladujoče družbe s strani odvisnih družb	346
7.2.1. Zakonske omejitve v zvezi s pridobivanjem in posejstvo lastnih delnic ter njihov namen.....	348
7.2.2. Razširitev zakonskih omejitev na pridobivanje in posest delnic obvladujoče družbe s strani odvisnih družb.....	351
7.2.3. Posebej o oblikovanju rezerv za delnice obvladujoče družbe, ki jih pridobi odvisna družba.....	354
7.2.4. Ničnost pravnega posla kot pravna posledica neupravičene pridobitve delnic obvladujoče družbe s strani odvisne družbe.....	357
7.3. Prepoved finančne asistencе	359
Literatura in viri	364
8. Odgovornost članov organov obvladujoče družbe za zakonitost poslovanja odvisnih družb	367
8.1. Uvod.....	367
8.2. Odgovornost članov poslovodstva za zakonitost poslovanja kot ena temeljnih vodstvenih odgovornosti.....	368
8.3. Razširitev odgovornosti v koncernskih strukturah – odgovornost za zakonitost poslovanja odvisnih družb	370
8.3.1. Sankcioniranje obvladujoče družbe zaradi nezakonitih (deliktnih) ravnanj na ravni odvisnih družb.....	371
8.3.2. Dolžnost nadziranja in kontroliranja odvisnih družb je neodvisna od tveganja neposredne odgovornosti.....	373
8.3.3. Implementacija potrebnih ukrepov in komunikacijski tok znotraj koncernske strukture	374
8.4. Odgovornost članov nadzornega sveta obvladujoče družbe za zakonitost poslovanja koncernskih družb.....	377
Literatura in viri	379

2. del	
Konsolidiranje, revidiranje	381
9. Osnovne značilnosti konsolidiranih računovodskih izkazov	383
9.1. Namen sestavljanja konsolidiranih računovodskih izkazov.....	383
9.2. Zakonske podlage za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov	384
9.3. Metodika izločevanja oziroma konsolidiranja	385
9.3.1. Teorije konsolidiranja	385
9.3.2. Kratek prikaz najznačilnejših metod obračunavanja poslovnih združevanj.....	387
9.4. Opredelitev konsolidiranja v SRS	392
9.5. Organizacijski prijemi pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov	396
9.6. Preprosti primeri konsolidiranja	398
Literatura in viri	401
10. Konsolidirano letno poročilo in značilnosti konsolidiranja	403
10.1. Opredelitev konsolidiranega letnega poročila.....	403
10.2. Zavezanci za sestavitev konsolidiranega letnega poročila in opredelitev skupine.....	403
10.2.1. Zakon o gospodarskih družbah	403
10.2.2. Slovenski računovodski standardi	405
10.2.3. Mednarodni standardi računovodskega poročanja.....	407
10.3. Temeljna računovodska načela in zahteve konsolidiranja	412
10.4. Postopki konsolidiranja – izločitve	416
10.5. Prevajanje računovodskih izkazov, sestavljenih v tuji valuti ...	417
Literatura in viri	418
11. Konsolidiranje v večstopenjskih koncernih	421
11.1. Tehnike konsolidiranja glede na vrsto koncerna	423
11.1.1. Metode opredelitve deleža v kapitalu koncerna	425
11.2. Opredelitev celotne kvote udeležb v koncernski strukturi ...	428
11.2.1. Enostavni izračun	429
11.2.2. Izračun z matrikami.....	430

11.2.3. Zaporedni izračun.....	432
11.2.4. Neposredni izračun.....	436
Literatura in viri	436
12. Revidiranje konsolidiranega letnega poročila	439
12.1. Sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov.....	439
12.2. Splošno o revidiranju.....	440
12.2.1. Predmet in namen revidiranja	440
12.3. Revidiranje računovodskih izkazov.....	441
12.3.1. Revizijske družbe in zakoniti revizorji.....	442
12.3.2. Dolžnost varovanja zaupnih podatkov	443
12.3.3. Hierarhija pravil revidiranja	445
12.3.4. Mednarodni standardi revidiranja.....	445
12.3.5. Postopek revidiranja	445
12.3.6. Revizorjevo poročilo.....	452
12.4. Posebnosti revidiranja konsolidiranih računovodskih izkazov .	455
12.4.1. Prevzem in nadaljevanje revizijskega posla	456
12.4.2. Ocena tveganja pomembno napačne navedbe	457
12.4.3. Revizor sestavnega dela.....	458
12.4.4. Določitev zneska pomembnosti pri reviziji	458
12.4.5. Odzivanje na ocenjena tveganja	459
12.4.6. Revidiranje postopka konsolidacije	461
12.4.7. Obveščanje poslovodstva skupine in pristojnih za upravljanje skupine	462
Literatura in viri	463
Stvarno kazalo	465
Kazalo slik in preglednic	471